

УДК 351.777.61(477)

ПІДСТАВИ НАБУТТЯ ТА ПРИПИНЕННЯ ПРАВА ВЛАСНОСТІ НА ВІДХОДИ В УКРАЇНІ

Роман ЦАЛИН,

здобувач кафедри екологічного права
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

SUMMARY

This article is devoted to the research of the grounds of emergence and termination of title to waste under the laws of Ukraine. The position that the waste inherent such a characteristics as tradable as objects of title has been proved. The features of tradable of waste as objects of title to waste have been analyzed. The grounds of emergence of title to waste by original and derivatives recipients are studied. The features of emergence of title to waste by individuals, legal persons of public and private law have been considered. The general grounds for termination of title related to waste have been considered as well as special grounds for termination of title to such specific kind of objects of title as waste.

Key words: waste, title, grounds of emergence and termination of title to waste, grounds of termination the title to waste.

АНОТАЦІЯ

Стаття присвячена дослідженню підстав виникнення та припинення права власності на відходи за законодавством України. Доводиться позиція, що відходам властива оборотоздатність як об'єктам права власності. Аналізуються особливості оборотоздатності відходів як об'єктів права власності. Досліджуються підстави набуття права власності на відходи первісними та похідними набувачами. Аналізуються особливості виникнення права власності на відходи у фізичних осіб, юридичних осіб публічного та приватного права. Розглядаються загальні підстави припинення права власності, що відносяться до відходів, а також розглядаються спеціальні підстави припинення права власності, які властиві тільки такому специфічному об'єкту права власності, як відходи.

Ключові слова: відходи, право власності, підстави виникнення права власності на відходи, підстави припинення права власності на відходи.

Постановка проблеми. На сьогодні проблемою всієї світової спільноти є проблема захисту навколишнього природного середовища. З кожним роком зі збільшенням темпів промислового виробництва, збільшенням кількості транспортних засобів, вирубуванням лісів, безконтрольним використанням інших природних ресурсів та у зв'язку із іншими чинниками суттєво погіршується стан навколишнього природного середовища, що підтверджується багатьма дослідженнями у сфері екології. Має місце збільшення забруднення та збільшення кількості відходів. При цьому послідовна державна політика у сфері захисту навколишнього природного середовища, у сфері контролю над його забрудненням та у сфері поводження з відходами має місце далеко не в усіх країнах світу. До таких країн, зокрема, відноситься й Україна.

Одним із недоліків правового регулювання України у сфері поводження з відходами є відсутність чіткого визначення на нормативно-правовому рівні статусу відходів як об'єкту права власності із визначенням відповідальності власників таких відходів своїх обов'язків з їх правильного та безпечного використання, переробці та утилізації за необхідністю.

Відповідно до ст. 8 Закону України «Про відходи» відходи виступають специфічним об'єктом права власності. Як впливає із положень цього нормативно-правового акта, відходи можуть перебувати у державній, комунальній та приватній власності. Крім того, законодавство передбачає процедуру виявлення, обліку та поводження із безхазяйними відходами. Однак значний обсяг відносин, що виникають, змінюються та припиняються у процесі реалізації фізичними та юридичними особами, органами державної

влади чи органами місцевого самоврядування правочинностей власника щодо відходів на сьогодні в Україні на нормативно-правовому рівні не врегульований. Зокрема чітко не визначено підстави набуття та припинення права власності на відходи.

Стан дослідження проблеми. Необхідно відзначити, що особливості правового режиму відходів як об'єкту права власності наукою екологічного права України не вивчалися. Питання правового забезпечення поводження з небезпечними відходами розглядалися в роботах Н.О. Максименцевої, правове регулювання поводження з побутовими відходами в Україні вивчалось В.О. Юрескулом, особливості правового регулювання поводження з радіоактивними відходами досліджені в роботі О.Ю. Кронди. Міжнародно-правове регулювання поводження з відпрацьованим ядерним паливом та радіоактивними відходами розглядалось А.В. Запорозьким. Особливості поводженням з твердими відходами з точки зору економіки були досліджені в кандидатських дисертаціях М.В. Абрамової, Р.З. Берлінга, О.В. Горобець, Т.М. Довгої, І.С. Дулина, О.П. Ігнатенко, М.С. Самойлік, Н.О. Хижнякової, С.Г. Шунтової, питання організаційно-економічного забезпечення підвищення ефективності поводження з відходами розглядала В.О. Трофимчук.

Метою статті є визначення підстав набуття та припинення права власності на відходи за чинним законодавством України.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до ст. 1 Закону України «Про відходи» [1] відходами є будь-які речовини, матеріали і предмети, що утворилися у процесі виробництва чи споживання, а також товари (продукція), що повністю або частково втратили свої споживчі властивості і

не мають подальшого використання за місцем їх утворення чи виявлення і від яких їх власник позбувається, має намір або повинен позбутися шляхом утилізації чи видалення. У ст. 8 цього ж нормативно-правового акта зазначається, що відходи є об'єктом права власності.

Суб'єктами права власності на відходи є громадяни України, іноземці, особи без громадянства, підприємства, установи та організації усіх форм власності, територіальні громади, Автономна Республіка Крим і держава. Слід зауважити, що Закон містить окремо поняття «власник відходів» – фізична або юридична особа, яка відповідно до законів володіє, користується і розпоряджається відходами, що є вужчим за поняття суб'єкта права власності на відходи.

Суб'єкти права власності володіють, користуються і розпоряджаються відходами в межах, визначених законодавством. Право власності на відходи може переходити від однієї особи до іншої в порядку, передбаченому законом.

Враховуючи те, що спеціального нормативно-правового акта, який би регулював відносини із реалізації права власності на відходи в Україні немає, можна прийти до висновку, що регулювання відносин власності на відходи в Україні здійснюється, перш за все, Цивільним кодексом України [2].

Правовідносини власності виникають, видозмінюються та припиняються за наявності певних юридичних фактів, які звичайно розглядаються як підстави виникнення та припинення права власності [3, с. 204–205].

Відповідно до ст. 328 Цивільного кодексу України право власності набувається на підставах, що не заборонені законом, зокрема із правочинів. Право власності вважається набутим правомірно, якщо інше прямо не впливає із закону або незаконність набуття права власності не встановлена судом [2].

Деякі науковці вважають неприпустимим отождоження підстав та способів набуття права власності. І.А. Спасибо зазначає, що підстави та способи набуття мають правове значення щодо правонабуття. Так, підставою набуття права власності є юридичний факт, з яким пов'язується виникнення зобов'язальних правовідносин (договір), а способом набуття права власності – юридичний факт, з яким пов'язується виникнення права власності (традиція, державна реєстрація тощо). Первісним та похідним має вважатися правонабуття, а не підстави та способи набуття права власності, адже поняття правонабуття ширше за останні та вміщує їх. Правонабуття неможливе без підстав та способів, необхідних для цього [4, с. 13].

Ч.Н. Азімов зазначає, що підстави виникнення права власності іменуються титулами власності, які набуваються різними способами. Поширеною є класифікація способів набуття прав власності на первісні та похідні. До первісних належать способи, при яких право власності на річ виникає вперше або незалежно від права попереднього власника на цю річ, або незалежно від його волі. До них відносять: виробництво або переробку речей (специфікацію), змішування та приєднання речей, відділення плодів, заволодіння, конфіскацію, реквізицію, знахідку, скарб, безхазяйне майно і т.і. До похідних належать такі підстави, при яких набуття права власності даною особою засновується на праві попереднього власника. При переході права власності має місце правонаступництво, оскільки права на придбану в похідний спосіб річ, по суті, такі, якими вони були у попереднього власника [3, с. 206].

І.А. Спасибо виділяє три групи правонабуття на майно:

1) яке має власника (до цієї групи можна віднести (а) правочини; (б) таку подію, як смерть особи з відповідним

набором юридичних фактів, необхідних та достатніх для набуття права власності спадкоємцями; (в) реорганізацію юридичної особи);

2) яке хоч й існувало, але права власності на це майно ні у кого не було, або власник якого невідомий, або від якого власник відмовився чи втратив право власності;

3) особи якого раніше не існувало, а отже, воно не мало власника (на нову річ, в тому числі на плоди та виготовлену продукцію тощо) [4, с. 13].

По-перше, розглянемо підстави набуття права власності на майно, яке вже має власника. Відповідно до ст. 8 Закону України «Про відходи» право власності на відходи може переходити від однієї особи до іншої в порядку, передбаченому законом. Отже, відходи наділені оборотоздатністю. Зважаючи на те, що суб'єктами права власності на відходи є громадяни України, іноземці, особи без громадянства, підприємства, установи та організації усіх форм власності, територіальні громади, Автономна Республіка Крим і держава (ст. 9 Закону України «Про відходи»), право власності на відходи може виникнути у зазначених суб'єктів вперше або може переходити від одного суб'єкта до іншого [1].

На думку І.А. Спасибо, набуття права власності взаємопов'язане з його припиненням в іншій особі. При цьому процеси набуття та припинення права власності в основному відбуваються одночасно. Набуття права власності пов'язане і з правонаступництвом, яке є критерієм для розуміння первісного та похідного набуття права власності [4, с. 11].

Вважаємо, що відходи можуть виступати предметом різного роду правочинів (договори купівлі-продажу, міни, дарування та ін.)

І.Р. Калаур вважає, що як юридична підстава виникнення права власності договір має особливі ознаки, які вирізняють його від інших юридичних фактів, що є підставами набуття цього речового права: по-перше, цивілістичній науці не відомі інші правові конструкції, які б виражали погодження волі відчужувача і волі набувача на передачу останньому майна у власність; по-друге, договір є підставою набуття у власність майна, яке вже має власника; по-третє, договір є основою одночасно двох правових явищ: припинення права власності у відчужувача і виникнення цього права у набувача. Отже, договір є не тільки підставою виникнення права власності, але й правовим механізмом динаміки цього речового права від власника майна до його набувача [5, с. 9].

Отже, право власності на відходи може переходити від однієї особи до іншої. Проте щодо певних видів відходів встановлюються законодавчі обмеження. Так, стаття 34 Закону України «Про відходи» встановлює вимоги щодо поводження з небезпечними відходами. До них належить положення щодо того, що всі небезпечні відходи за ступенем їх шкідливого впливу на навколишнє природне середовище та на життя і здоров'я людини поділяються на чотири класи і підлягають обліку. Відповідний клас відходів визначається виробником відходів відповідно до нормативно-правових актів, що затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері санітарного та епідемічного благополуччя населення, за погодженням із центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища. Суб'єкт господарської діяльності, у власності або у користуванні якого є хоча б один об'єкт поводження з небезпечними відходами, зобов'язаний,

серед іншого, мати ліцензію на здійснення операцій у сфері поводження з небезпечними відходами (не підлягає ліцензуванню зберігання (накопичення) суб'єктом господарювання утворених ним небезпечних відходів, якщо протягом року з дня утворення небезпечні відходи передаються суб'єктам господарювання, що мають ліцензію на здійснення операцій у сфері поводження з небезпечними відходами).

До поводження з небезпечними відходами допускаються особи, які мають професійну підготовку, підтверджену свідоцтвом (сертифікатом) на право роботи з небезпечними речовинами, та не мають медичних протипоказань. Допуск працівників до роботи забезпечується відповідною посадовою особою підприємства, установи, організації.

Розміщення небезпечних відходів дозволяється лише у спеціально обладнаних місцях та здійснюється відповідно до ліцензійних умов щодо поводження з небезпечними відходами.

Провадження інших видів діяльності, не пов'язаних з поводженням з небезпечними відходами, на території, відведеній для їх розміщення, забороняється.

Підприємства, установи та організації – суб'єкти господарської діяльності, на території яких зберігаються небезпечні відходи, відносяться відповідно до закону до об'єктів підвищеної небезпеки.

Отже, не всі види відходів можуть знаходитися у вільному обороті. Для набуття права власності на небезпечні відходи, суб'єкти потенційного права власності на цей вид відходів повинні відповідати низці критеріїв. Серед них: наявність відповідної ліцензії у суб'єктів, яким переходять відходи; наявність спеціально обладнаних місць для зберігання відходів; наявність працівників, які, відповідно до закону, можуть бути допущені до роботи з небезпечними відходами.

Стаття 9 Закону України «Про відходи» вказує, що територіальні громади є власниками відходів, що утворюються на об'єктах комунальної власності чи знаходяться на їх території і не мають власника або власник яких невідомий (безхазяйні відходи) [1].

Отже, підставою виникнення права власності територіальної громади на відходи є факт їх утворення на об'єктах комунальної власності або факт їх утворення на території відповідної територіальної громади та відсутність власника цих відходів. У першому випадку для виникнення права власності на відходи достатньо факту їх утворення на певних об'єктах. У другому випадку має місце фактичний склад: знаходження відходів на території територіальної громади та їх безхазяйність.

Безхазяйні відходи підлягають обліку. Порядок виявлення та обліку безхазяйних відходів регулюється Порядком виявлення та обліку безхазяйних відходів, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 03.08.1998 р. № 1217 [6]. Відповідно до зазначеного Порядку безхазяйними вважаються відходи, що не мають власника або власник яких невідомий. Підставами для здійснення процедур визначення відходів та наступного їх обліку можуть бути: 1) повідомлення власників або користувачів земельних ділянок, на яких виявлено безхазяйні відходи; 2) звернення (повідомлення) громадян, підприємств, установ та організацій, засобів масової інформації; 3) результати інспекційних перевірок центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику зі здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання,

відтворення і охорони природних ресурсів, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері санітарного та епідемічного благополуччя населення, державної санітарно-епідеміологічної служби, органів місцевого самоврядування. Заяви (повідомлення) про факти виявлення відходів розглядаються на черговому (позачерговому) засіданні постійно діючої комісії з питань поводження з безхазяйними відходами. За результатами своєї роботи комісія складає акт, який передається до місцевої державної адміністрації чи органу місцевого самоврядування для вирішення питання про подальше поводження з відходами. На підставі акта комісії місцеві державні адміністрації або органи місцевого самоврядування приймають рішення щодо подальшого поводження з відходами та в разі необхідності порушують справу про притягнення до відповідальності осіб, винних у порушенні законодавства про відходи, та відшкодування заподіяної шкоди.

Отже, із зазначеного вбачаємо, що для виникнення права власності на відходи у територіальної громади необхідно, щоб мав місце певний фактичний склад, до якого включаться: утворення відходів на території певної територіальної громади; наявність заяви (повідомлення) або результату перевірок; розгляд постійно діючою комісією з питань поводження з безхазяйними відходами заяви (повідомлення); складання акта комісією; передавання акта органам місцевого самоврядування.

Аналогічна норма міститься у ст. 9 Закону України «Про відходи» і щодо виникнення права власності на відходи у держави [1]. Так, держава є власником відходів, що утворюються на об'єктах державної власності чи знаходяться на території України і не мають власника або власник яких невідомий (крім відходів, що належать до власності територіальних громад), а також в інших випадках, передбачених законом. Від імені держави управління відходами, що є державною власністю, здійснюється Кабінетом Міністрів України відповідно до закону.

Отже, виникнення права власності на відходи у держави виникає у разі: 1) наявності факту створення відходів на об'єктах державної власності; 2) наявності фактичного складу: утворення відходів на території держави (крім відходів, що належать до власності територіальних громад) та проходження процедури, описаної вище, тільки акт комісії передається до місцевої державної адміністрації, яка й приймає рішення щодо подальшого поводження з відходами.

Відповідно до ст. 10 Закону України «Про відходи» перехід права власності на відходи може здійснюватися у процесі приватизації державних підприємств [1]. Так, у разі приватизації державних підприємств, внаслідок діяльності яких накопичено певні обсяги відходів, право власності на відходи та обов'язок щодо відшкодування заподіяної відходами шкоди здоров'ю людей, майну фізичних або юридичних осіб та навколишньому природному середовищу переходить до нових власників, якщо інше не передбачено відповідно до закону умовами приватизації цих підприємств. Умовами приватизації може бути передбачена солідарна відповідальність попереднього власника та власника приватизованого підприємства.

Стаття 1 Закону України «Про приватизацію державного майна» зазначає, що приватизація державного майна – це платне відчуження майна, що перебуває у державній власності, у тому числі разом із земельною ділянкою державної власності, на якій розташований об'єкт, що підлягає приватизації, на користь фізичних та юридичних

осіб, які можуть бути покупцями відповідно до цього Закону, з метою підвищення соціально-економічної ефективності виробництва та залучення коштів для здійснення структурної перебудови національної економіки [7].

Стаття 5 цього ж нормативно правового акта вказує, що до об'єктів державної власності, що підлягають приватизації, належать, в тому числі, підприємства. Підприємствами є цехи, виробництва, дільниці, інші підрозділи (якщо в разі їх виділення у самостійні підприємства не порушується технологічна єдність виробництва з основної спеціалізації підприємства, із структури якого вони виділяються) як єдині майнові комплекси, до складу яких входять усі види майна, призначені для їх діяльності, що визначені Цивільним кодексом України, у тому числі разом із земельними ділянками державної власності, на яких вони розташовані [7].

Приватизація відбувається за певною регламентованою процедурою. Право власності при приватизації державного майна переходить від держави (державного підприємства) у приватну власність.

Ю.В. Алданов виділяє особливу групу цивільно-правових угод, внаслідок яких відбувається відчуження державного майна у власність юридичних і фізичних осіб. Такі правочини називаються приватизаційними, які законодавство наділяє всіма тими властивостями, що притаманні галузі цивільного права. На основі дослідження низки специфічних ознак (особливо визначене спеціальне законодавство; своєрідний суб'єктний склад; специфічні форма та порядок вчинення; особливі правові наслідки), що виокремлюють приватизаційні правочини в самостійній юридичній інститут, Ю.В. Алданов робить висновок, що приватизаційні правочини, по-перше, являють собою дії фізичних та юридичних осіб, спрямовані на набуття, зміну або припинення у них цивільних прав та обов'язків, а, по-друге, підкоряються загальним правилам про легітимність таких дій і правосуб'єктності осіб, що їх здійснюють. На них поширюються загальні правила про форму вчинення правочинів [8, с. 13].

На нашу думку, варто погодитися з позицією Ю.В. Алданова щодо поняття приватизаційного правочину та зробити висновок, що приватизаційний правочин також є підставою виникнення права власності на відходи.

Відповідно до ст. 11 Закону України «Про відходи» при зміні власника чи користувача земельної ділянки, на якій розміщені відходи, питання про право власності на відходи вирішується окремо, відповідно до закону [1]. Отже, зміна власника земельної ділянки не тягне за собою зміни права власності на відходи, які на цій ділянці знаходяться. У цих випадках відходи можуть змінити власника на підставі правочину або іншої підстави.

Розглянемо основні підстави припинення права власності на відходи. Як вже зазначалося раніше, при переході права власності на відходи від одного суб'єкта до іншого на підставі договору в однієї сторони такого договору право власності на ці відходи виникає, а в іншій (відчужувача) – припиняється. Отже, однією з підстав припинення права власності на відходи є укладання правочину (договору). У цьому випадку право власності на відходи не зникає взагалі, воно переходить до іншого суб'єкта, який може бути не кінцевим власником цих відходів. Тобто відходи можуть виступати предметом наступних правочинів.

Припинення права власності на відходи в одного суб'єкта може не тягти за собою виникнення такого права

в іншого суб'єкта, тобто в цьому випадку право власності на відходи зникає, а відходи не можуть більше виступати предметом правочинів та право власності на них не може переходити від однієї особи до іншої на інших підставах.

Виникнення таких підстав припинення права власності може не залежати від волі власника. Так, відповідно, до ст. 349 Цивільного кодексу України право власності на майно припиняється в разі його знищення [2]. Тобто підставою припинення права власності у такому випадку є подія (наприклад, пожежа). Проте варто зазначити, що необхідно відрізнити пожежу від умисного нищення майна (відходів) шляхом їх спалення. У цьому випадку при знищенні відходів має місце: 1) по-перше, воля особи; 2) по-друге, наслідки, а саме – відповідальність винуватої особи за порушення екологічного законодавства, а також за знищення чужого майна.

Особливими підставами припинення права власності без правонаступництва щодо відходів є їх утилізація та видалення. Утилізацією відходів є їх використання як вторинних матеріальних чи енергетичних ресурсів. Видаленням відходів є здійснення операцій з відходами, що не призводять до їх утилізації. Перелік операцій, що відносяться до видалення відходів, наводиться у додатку 2 до Порядку ведення реєстру місць видалення відходів, затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 03.08.1998 р. № 1216 [9]. До таких операцій, зокрема, відносяться: поховання в землі чи скидання на землю (наприклад, на звалище); обробка ґрунту (наприклад, біохімічний розклад рідких чи мулових відходів у ґрунті тощо); закачування на глибину (наприклад, вприскування відходів відповідної консистенції у свердловини, соляні куполи природних резервуарів тощо); скидання у поверхневі водойми (наприклад, скидання рідких або мулистих відходів у котловани, ставки чи відстійні басейни тощо); скидання на спеціально обладнані звалища (наприклад, скидання в окремі відсіки з прокладкою і поверхневим покриттям, які ізолюють їх один від одного і від навколишнього середовища, тощо); кидання у водойми, крім морів/океанів; скидання у моря/океани, в тому числі поховання на морському дні; біологічна обробка, не обумовлена в інших розділах цього додатку, яка призводить до утворення кінцевих сполук чи сумішей, які потім видаляються будь-яким способом, зазначеним у цьому додатку; фізико-хімічна обробка, не обумовлена в інших розділах цього додатку, яка призводить до утворення кінцевих сполук чи сумішей, які потім видаляються будь-яким способом, зазначеним у цьому додатку (розділ А) (наприклад, випарювання, сушіння, прожарювання, нейтралізація, осаджування тощо); спалювання на суші; спалювання в морі; постійне зберігання (наприклад, у спеціальних контейнерах у шахті тощо); змішування чи перемішування до початку будь-якої з операцій, зазначених у цьому додатку; переупаковка до початку будь-якої з операцій, зазначених у цьому додатку; зберігання до будь-якої з операцій, зазначених у цьому додатку.

Отже, усі зазначені вище операції (дії) є підставами припинення права власності на відходи без правонаступництва. Однак такі підстави можуть виникати законно за умови дотримання певних вимог. Зокрема стаття 33 Закону України «Про відходи» встановлює, що видалення відходів здійснюється відповідно до встановлених законодавством вимог екологічної безпеки з обов'язковим забезпеченням можливості утилізації чи захоронення залишкових продуктів за погодженням з центральним органом

виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері санітарного та епідемічного благополуччя населення [1].

Зберігання та видалення відходів здійснюються в місцях, визначених органами місцевого самоврядування з врахуванням вимог земельного та природоохоронного законодавства, за наявності дозволу на здійснення операцій у сфері поводження з відходами, в якому визначені види та кількість відходів, загальні технічні вимоги, заходи безпеки, відомості щодо утворення, призначення, методів оброблення відходів відповідно до встановлених умов їх зберігання.

Утилізація відходів тваринного походження на території України здійснюється спеціалізованими підприємствами (підрозділами) з утилізації відходів тваринного походження і не може здійснюватися підприємствами, що виробляють продукцію тваринного походження, призначену для споживання людиною, за винятком випадків здійснення такої діяльності спеціалізованими підрозділами з утилізації відходів тваринного походження.

Усі відходи тваринного походження, вироблені на території України, передаються їх виробниками на підприємства з їх утилізації. На території України може здійснюватися утилізація тільки тих відходів тваринного походження, що утворені в Україні. У разі, якщо неможливо встановити територіальне походження відходів тваринного походження, утилізація таких відходів може здійснюватися за рішенням надзвичайної протиепізоотичної комісії.

Також варто зазначити, що припинення права власності на відходи відбувається з правочинів. Так, право власності на відходи особи, яка відчужує відходи на користь іншої особи за договором, припиняється.

Так, право власності держави на відходи припиняється у разі приватизації державного підприємства, на території якого вони знаходяться.

Висновки. В якості короткого підсумку вищевикладеного можна визначити:

1. Відходи є особливим об'єктом права власності.
2. Відходи наділені оборотоздатністю, тобто право власності на відходи може переходити від одного суб'єкта до іншого.
3. Оборотоздатність деяких видів відходів є обмеженою. Зокрема небезпечні відходи можуть змінювати власника за умови виконання низки умов, зокрема наявність у нового власника ліцензії, наявність місць для зберігання відходів тощо.
4. Відходи можуть мати первісних та похідних власників. У первісного власника право на певні відходи виникає вперше. До похідного ж власника право власності на відходи переходить за правонаступництвом.

5. Основними підставами виникнення права власності є: утворення відходів (виникають як об'єкт матеріального світу вперше); правочин (право власності виникає у набувача); приватизація державного майна (право власності на відходи виникає у приватної особи); визнання відходів безхазяйними.

6. Основними підставами припинення права власності на відходи є: їх знищення; утилізація; видалення (всі операції, що віднесені до видалення відходів); приватизація державного майна (право власності держави на відходи припиняється); правочини (право власності припиняється у відчужувача).

Список використаної літератури

1. Про відходи : закон України від 5 березня 1998 року № 187/98-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/187/98-%D0%B2%D1%80>.
2. Цивільний кодекс України : закон України від 16 січня 2003 року № 435-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
3. Цивільне право України. Ч. 1 : [підручник для студентів юридичних спеціальностей вищих закладів освіти] / [Ч.Н. Азімов, М.М. Сібільов, В.І. Борисова та ін.]; за ред. проф. Ч.Н. Азімова, доцентів С.Н. Приступи, В.М. Ігнатенка. – Х. : Право, 2000. – 368 с.
4. Спасибо І.А. Набуття права власності у цивільному праві України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 / І.А. Спасибо ; Наук.-досл. ін.-т приват. права і під-цтва Акад. прав. наук України. – К., 2009. – 18 с.
5. Калаур І.Р. Цивільно-правовий договір як підстава виникнення права власності юридичної особи : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 / І.Р. Калаур ; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. – Львів, 2004. – 21 с.
6. Про затвердження Порядку виявлення та обліку безхазяйних відходів : постанова Кабінету Міністрів України від 3 серпня 1998 року № 1216 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1216-98-%D0%BF>.
7. Про приватизацію державного майна : закон України від 4 березня 1992 року № 2163-ХІІ [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2163-12/paran65#n65>.
8. Алданов Ю.В. Приватизація державного майна як спеціальна підстава набуття права власності : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 / Ю.В. Алданов ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – Київ, 2006. – 17 с.
9. Про затвердження Порядку ведення реєстру місць видалення відходів : постанова Кабінету Міністрів України від 3 серпня 1998 року № 1216 [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1216-98-%D0%BF>.